

1941 de dünya madenciliği

GENEL DURUM :

Geçen 1941 yılı harb iktisadiyatının icab ettirdiği tedbirler ve teşkilâtlandırma faaliyeti, millî müdafaaya mensup istihsalâtın artırılması, sivil eşya istihsal ve sarfiyatının azamî tahdidi, bütün başlıca emtia ve malzeme tevziatı ile fiyatların hükümet makamları tarafından kontrolü seyrüseferin hükümetçe tanzimi ve buna müşabih tedabirle geçmiştir. Bu tedbirler, serbest istihsal, istihlâk ve ticaret usullerinde yeni tebeddülâtı meydana getirmiş ve milletler arası alış verişindeki metotları kökünden değiştirmiş, para yerine mal mübadelesi, takas usulleri ikame olunmuştur. Her memleket ihtiyacını dahilde temin için gereken çarelere başvurmuş, ahaliye yeni fedakârlıklar yükletilmiştir. Küçük büyük denizlerde seyrüseferin emniyetsizliği, ticaret vapurlarının gittikçe azalması, ecnebi memleketlerdeki paraların bloke olması, milletler arası iktisadî münasebetlerini gün geçtikçe güçleştirmiştir. Bazı malların ihracatı veya ithalâtı büsbütün yasak edilmiştir. Bundan dolayı 1941 senesi zarfında bütün emtia fiyatları yeni bir yükseliş kaydetmiş, ithal olunan mallarda kıtlık başgöstermeğe başlamış veya bazıları büsbütün piyasadan kalkmıştır. Bakır yerine alüminyum, taşkömür yerine linyit ve turb, benzin ve makina yağı yerine nebatî yağlar kaim olmağa başlamıştır. Muharib ve bitaraf memleketlerde silâhlanma, millî müdafa masarifi fevkalâde yükselmişken, gümrük ve ithalât vergileri asgarî hadde inmiştir. Demir, çelik ve metal kıtlığı her yerde hissedilmeğe başlamıştır.

ESAS METALLER :

Harb ve hummalı silâhlanma faaliyeti metallere olan talebi mutadın fevkinde artırarak dünya madenciliğini seferber vaziyete sokmuştur. Jeolojik ekiplerin faaliyetleri, ilmî ve teknikî araştırmalar, istihsalâtın yükseltilmesindeki tedbir ve tevsi işleri, sivil işlere olan sarfiyatın tahdidi, sevkülceyiş stoklann tesisi, bazı metallere hükümetçe el konulması gibi çarelere başvurulmuştur. Avrupa ve Amerika'nın hemen hemen bütün ülkelerinde hurda metal mükerreren toplatılmış ve istihsalâtı teşvik maksadiyle fiyatlara zam ve prim (mükâfat) usullerinin tatbikine geçilmiştir. Hattâ Amerika B.D-inde ufak izabehaneler için bakır narhının kaldırılması kararlaştırılmıştır.

Bütün bu gibi zecri tedbirler sayesinde dünya bakır istihsalâtında yeni bir kalkınma dikkate şayandır. 1940 yılında 2,3 milyon ton bakır istihsal edilmişken 1941 yılı istihsalâtının 2,5 milyon tonu aştığı tahmin olunur. Bu miktardan üçte biri Amerika B.D-i tarafından temin olunmuştur.

Amerika B.D-i Bakır Enstitüsünün malûmatına göre memleketin 1941 yılı muşaffa bakır istihsalâtı 966.900 tonu bulmuştur. Bu miktar 1940 yılı istihsalâtına nazaran 25.100 ton yani %3 nisbetinde fazladır. 1941 yılının ilk 3 ayında 1940-a naza-

ran %13 nisbetinde bir tezayüt kaydeden bakır istihsalâtı 1941 sonuna doğru azalarak son 3 ay zarfında 1940-ın aynı aylarına nisbetle %5 bir azalış göstermiştir. 1940 ve 1941 yıllarının münferit rubularına göre Amerika B.D-i musaffa bakır istihsalâtı aşağıdaki şekli almıştır (1000 ton hesabı):

A y l a r	1942	1941	Artış veya azalış % nisbeti
Birinci kânun ilâ mart	226,4	256,7	+ 13
Nisan ilâ haziran	233,6	242,8	+ .4
Temmuz ilâ eylül	231,1	230,3	- 0,5
Bir. teşrin ilâ bir. kânun	250,7	237,1	- 5
Yekûn	941,8	966,9	+ 3

1941 yılının ilk 8 ayında silâhlanma ihtiyacını temin maksadiyle 409.400 ton bakır ithal olunmuştur. Son cihan harbine kadar bakır ihracatçısı olan Amerika B.D-inin bakır ithalâtı gittikçe artmaktadır. Buna rağmen memleketin bakır stoku 1940 yılı ortalarında 195.800 tondan sene nihayetinde 129.500 tona indikten sonra 1941 yılı nihayetinde 68.600 tona düşmüştür.

Bakır istihsalâtını teşvik maksadiyle 1940 seviyesini aşmış her libre bakır için 5 sent bir prim tediyesi kararlaştırılmıştır. Bundan dolayı 1942 yılının bakır istihsalâtı 1,1 milyon tona çıkacağı beklenilmektedir.

Vaşington ticaret dairesinin bir malûmatına göre Amerika B.D-i 1940 yılının ilk 9 ayında 480.700 ton musaffa ve külçe bakır ithal etmişken, 1941 yılının aynı devresine isabet eden bakır ithalâtı takriben bir misli çoğalarak 931.300 tona baliğ olmuştur. Buna mukabil bakır ihracatı 642.000 tondan 161.000 tona inmiştir.

Pasifikte harbin patlaması ile beynelmilel metal piyasasında yeni değişiklikler meydana gelmiştir. Amerika B.D-inin ihtiyacını normalin fekinde artırmağa başlamış ve sevkülceyiş ihtiyatlarının teşkili güçleşmiştir. Bundan dolayı 1942 yılının bakır ihtiyacı 2,4 milyon ton tahmin olunmaktadır. Bu miktardan ancak 1,65 milyon tonu istihsal ve ithalât yolu ile temin edilebileceği düşünülmektedir. Yalnız silâhlanma ve millî müdafaa fabrikalarının 1942 yılı ihtiyacı 1,05 milyon tona baliğ olacaktır. Mübrem olan sivil ihtiyaçlar için 250.000 ton bakır tahsis edilecektir. Binaenaleyh ikinci sırada gelen sivil işler için bakır sarfiyatında 750.000 ton miktarında tahdidatın yapılmasına ihtiyaç hissedilmektedir.

1941 yılı sonunda Uzak Doğu sahalarında başlayan harb bir kaç mühim metallerin Amerika B.D-ine ithal edilmesini durdurmuştur. Avustralyadan kurşun ve çinko, Filipin adalarından bakır, Malezyadan kalay ve Cinden volfram ithalâtı sekteye uğramıştır.

Avrupa memleketlerinden Almanya, Avusturya, İtalya, İsveç, Danimarka ve İspanyada metal tasarrufu maksadiyle yeni teşekküller kurulmuş ve hükümetin mü-

dahalesi kuvvet bulmuştur. Bir çok ülkelerde teşvik mahiyetinde malî yardım ve bol kredi usullerine geçilmiştir. Almanyanın Kurhess bakır madenlerinin istihsalâtı 1940 yılına nazaran oldukça artmıştır. Jeolojik araştırmalar neticesinde Sangerhâuser mintakasında yeni bir bakır zuhuru keşfedilmiş, aynı zamanda Avusturyanın doğusunda bakır yatakları keşfolunarak işletilmesine girişilmiştir. İsveçin bakır istihsalâtı 1940 yılına nazaran %25 nisbetinde artarak 12.000 tondan 15.000 tona baliğ olmuştur. Fransanın şarkî Pirene ve Cley bölgelerindeki bakır sülfatı istihsalâtına hız verilerek, %50 nisbetinde bir artış kaydedilmiştir.

Bakır ihtiyacının %91-ini Amerika B.D.-inden ve Pasifik adalarından ithal eden Japonya 1941 yılının ilk 9 ayında Filipin adalarından 9.259 ton ve Amerika B.D.-inden de ehemmiyetli miktarda bakır satın alarak sevkülceyiş stoklarını takviye etmiştir. Malûm olduğu veçhiyle Filipin adalarının yıllık bakır imraratı 1940 senesinde 20.000 tonu aşmıştır. Bu miktardan ancak 7.496 tonu Amerika B.D.-ine sevkolunmuştur. Luzon adasının 1941 bakır istihsal ve imraratı 25.000 tona yaklaşmıştır. Bu miktardan %60-ı Japonyaya ithal edilmiştir. Buradaki bakır zuhuratının Japonlar tarafından işgal olunması Japonyanın bakır kaynaklarını zenginleştirmiştir.

1941 nihayetindeki Uzak Doğu harbi bilhassa dünya kalay menabiinin taksimatında yeni tahavvüllere sebep olmuştur. Dünya kalay müstahsilleri arasında ilk sırada Malezya yarımadası ve ikinci olarakta Hollanda Hindistanı *gelir*. Bu iki memleket 1940 yılında dünya istihsalâtının %55-ini temin etmiştir. Siyam veya Taylanın dünya kalay istihsalâtındaki hissesi %7,4 raddelerindedir. Avustralya ile Birmanyada son yıllarda takriben 9-10 bin ton kalay istihsal edilmesine bakılırsa, dünya kalay istihsalâtının takriben %70-i Uzak Doğu memleketlerine isabet etmesi dikate şayandır.

Uzak Doğudaki başlıca kalay madenlerinin Japonlar tarafından işgali dolayısıyla Bolivya, Kongo ve Nijerya kalay istihsalâtının tevsii için tedbirler alınmış ve hisselerinin haricinde istihsal imkânı verilmiştir.

Dünya kalay istihsalâtı Avrupa harbi bidayetinden itibaren oldukça inkişaf etmiştir. 1938 de 149.700 tonu bulan kalay istihsalâtı 1939 da 183.000 tona ve 1940 yılında yeni bir tezayütle 230.000 tona yükselmiştir. 1941 senesinde dünya kalay istihsalâtı rekor bir seviyeye çıkarak 260.000 tona yaklaşmıştır. Bu miktardan 81.600 tonu Malezyaya ve 53.500 tonu da Hollanda Hindistanı hissesine isabet etmiştir. Demek ki, bu iki ülke 1941 dünya kalay istihsalâtının yarısından fazlasını temin etmiştir. Siyamın 1941 deki kalay istihsalâtı 18.500 tona baliğ olmuştur. Bolivya 1941 yılı zarfında 40.300 ton kalay istihsal ederek 1940 yılına nazaran 1.900 ton artırmıştır.

1940 ve 1941 yılları dünya kalay istihsalâtının aylara göre taksimatı 206ncı sayfada münderiçtir (ton hesabıyla).

Londradan alınan malûmata göre 1941 yılının ilk 10 ayında 158.788 ton kalay muhtelif memleketlere imrar olunmuştur. Bu miktardan 127.287 tonu Amerika B.D.-ine, 8.713 tonu İngiltereye, 500 tonu Avrupaya ve 22.288 tonu da Kanada, Japonya ve diğer memleketlere ithal olunmuştur. 1.11.41 günü, Malaya adaları hariç, dünya kalay stoku 43.855 tonu bulmuştur. Bu miktardan 22.971 tonu standard kalay teşkil etmiştir. İngilterenin elindeki stok 8.11.41 de 4.595 tonu tutmuştur.

Pasifik harbinin bidayetinden itibaren Amerika B.D-inde kalay sarfiyatının tahdidine girişilmiştir. 29 sivil endüstri branşına verilen kalay miktarı 1940 yılına nazaran %50 nisbetinde kısaltılmıştır. İngilterede bütün kalay stokları hükümet emrine müsadere edilmiştir. Kalay ithalâta ancak hükümet makamlarının müsaadeleriyle yapılması kararlaştırılmış ve kalay ticareti tahdit edilerek işe nazırlığının kontroluna tabi tutulmuştur.

Dünya kurşun istihsalâtı da bütün ihtiyaçları temine kâfi gelmemiş ve millî müdafaa ihtiyaçları ilk sıraya konularak, sivil işlere olan sarfiyatın tahdidine girişilmiştir. Almanyada telgraf kablolarının sarılması için kurşun yerine alüminyum kaplamalarının tatbiki hükümetçe emredilmiştir. İspanyada kurşun istihsalâtının

teşviki maksadiyle fiyatlara yeni bir zam yapılarak ton başına 1220 ilâ 1390 pezetaya çıkarılmıştır.

Amerika B.D-inde 1941 yılının fevkinde istihsal eden kurşun madenlerine fazla miktar için libre başına 2,75 sent bir primin tediyesi kararlaştırılmış ve mart 1941 bidayetindenberi libresi 5,85 sentten muamele gören kurşun 16.142 tarihinde 6.50 sente çıkarılmıştır.

Dünya kurşun istihsalâtında mühim rol oynamakta devam eden Amerika B.D-i 1940 yılı zarfında 587.517 ton musaffa kurşun istihsal ve, ithal edilen cevherden elde edilen kurşun dahil olmak üzere, 605.250 ton imrar etmişken 1941 yılının kurşun istihsalâtı %8,05 nisbetinde artarak 634.782 tona baliğ olmuştur. 1941 imraratı da 655.824 tonu bulmuştur. Kurşun stoku yeni bir gelişme ile son aylarda 10.700 tondan 20.200 tona yükselmiştir. Amerika B.D-inin 1940 ve 1941 yıllan münferit aylarında musaffa kurşun istihsalât, imrarat ve ay sonu stok durumu (şort ton hesabıyla) 207nci sayfadaki cedvelde gösterilmiştir.

Amerika B.D-i sivil işlere olan kurşun sarfiyatını tahdid etmiş, stanyol imalâtını durdurmuş ve otomobil ile diğer hususî eşya imali için kurşun yerine başka madenlerin kullanılmasını emretmiştir.

Meksika ve diğer lâtin Amerikasından ithal olunan kurşun miktarı mutadın fevkinde artırılmıştır. Maamafih dünya kurşun istihsalâtının %15-ini temin eden Avustralya kıtasından kurşun ithalâtı harb yüzünden güçleşmiştir.

Millî müdafaa ihtiyacını karşılamak üzere Amerika B.D-inde 1.11.41 tarihinden itibaren kurşun tompon ihtiyatının tesisine karar verilmiş ve ikinci teşrin ayında 6.500 şort ton ve birinci kânun istihsalâtından %15 nisbetinde bu ihtiyat için ayrıl-

A y l a r	1940	1941
İkinci kânun	15.300	17.600
Şubat	16.000	17.900
Mart	22.300	22.600
Nisan	14.500	18.300
Mayıs	18.800	23.300
Haziran	20.200	32.300
Temmuz	20.500	17.600
Ağustos	18.700	21.600
Eylül	23.400	19.700
Birinci teşrin	20.100	22.400
İkinci teşrin	20.500	25.500
Birinci kânun	19.700	20,300
Yekûn	230.000	259.100

Aylar	1 9 4 0			1 9 4 1		
	İstihsalât	İmrrat	Ay sonu stok	İstihsalât	İmrrat	Ay sonu stok
İkinci kânun	40.683	39.875	68.539	62.000	55.700	47.200
Şubat	43.317	39.176	72.658	54.200	54.900	46.600
Mart	48.400	45.353	79.693	61.500	62.100	46.000
Nisan	35.343	46.563	63.463	56.100	59.200	42.900
Mayıs	46.268	41.919	62.955	60.509	69.382	34.018
Haziran	42.306	49.904	55.343	48.224	57.969	24.265
Temmuz	44.600	52.560	47.360	48.989	54.070	19.170
Ağustos	47.600	51.600	43.300	51.157	55.010	15.330
Eylül	51.400	53.500	41.300	44.903	47.093	13.148
Birinci teşrin	57.900	62.500	35.400	41.100	43.700	10.700
İkinci teşrin	58.900	57.500	35.800	48.900	46.000	13.800
Birinci kânun	61.800	58.800	40.900	57.200	50.700	20.200
Yekûn	587.517	605.250	40.900	634.782	655.824	20.200

muştur. Aynı zamanda 1942 yılında kurşun istihsal ve ithalâtının 1.1 milyon tona çıkarılması için gereken tedbirler alınmıştır.

Meksikanın 1941 senesi kurşun istihsalâtı 196.253 tonu tutmuştur. Amerika B.D-inin kurşun istihsalâtı halihazır sarfiyatı karşılamaması üzerine Meksika, Peru, Şili ve Arjantinden mühim miktarda kurşun ve konsantresinin mubayaasına idame olunmuştur. Metal Rezerv Kumpanyası 1941 yılı zarfında Meksikadan 142.000 ton ve Avustralyadan 48.000 ton kurşun satın almıştır.

Çinko yatakları bakımından zengin olan Avrupa ve Amerika kıt'alarında da istihsalâtın artırılması uğrunda zecrî tedbirler alınmıştır. Belçika, Polonya ve Yugoslavya madenlerinin Almanya kontrolü altında işletilmesine hız verilmiştir. Fransa, kurşun ve çinko istihsalâtını teşvik maksadiyle cevher ve konsantre fiyatlarına yeni bir zam yapmıştır.

Amerika B.D-inin 1940 yılında 653.044 tonu bulan çinko istihsalâtı 1941 de %34,5 nisbetinde artarak 878.000 tona baliğ olmuştur. Meksikadan 1941 yılı zarfında 36.000 ton kurşun ithal edilmiştir. Amerika çinko ve kurşun kumpanyasının tahminlerine göre 1942 yılında memleketin çinko ihtiyacı 1.019.000 tondur. Bu miktardan 953.000 tonu dahilde istihsal olunacak ve 66.000 tonu da ithal edilecektir.

Amerika B.D-i çinko stoku senenin son aylarında cüzi bir gelişme kaydederek 23.200 şort tondan 24.000 şort tona yükselmiştir. Buna rağmen millî müdafaa ihtiyacı için tampon ihtiyatı tesis edilerek istihsalâtın % 25-i bu stoka ayrılmıştır.

Sovyet Rusyanın çinko ve kurşun istihsalâtı hakkında aşağıdaki malûmata malikiz: 1939 yılında 94.000 tonu bulan çinko istihsalâtının 68.000 tonu Avrupa ve 26.000 tonu Asya muntakasına isabet etmiştir. 1941 yılında istihsalâtının 200.000 tona

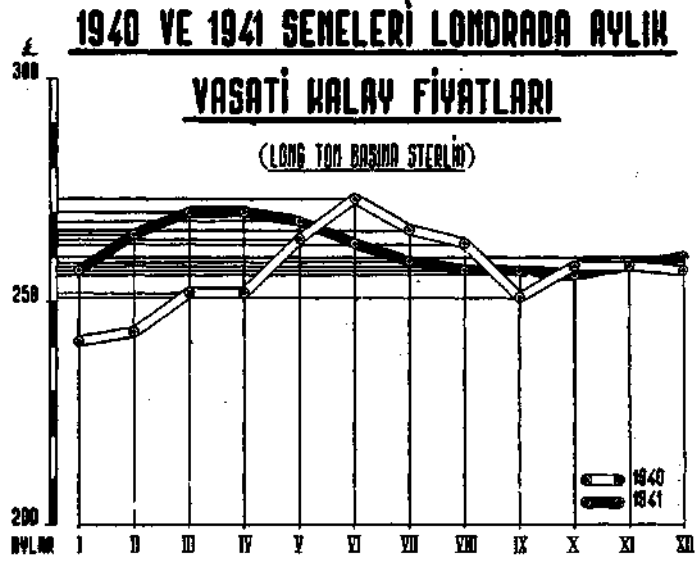
çıkartılması sanayi plânı tarafından tesbit olunmuştu, maamafih elde edilen çinko miktarı 150.000 ton radelerinde olması tahmin olunur.

Başlıca metallerin fiyatlarındaki temevvüçlere gelince 1941 yılı zarfında Londra piyasasında elektrolitik bakır ton başına 62 sterlin, standard bakır 61 sterlin, kurşun İngiliz malı 26,5 ve ecnebi mal 25 sterlin, çinko yerli mal 26,5 ve elektrolitik 27,5 sterlinden muamele görmüştür.

Londra kalay fiyatları (ton başına sterlin olarak) ve New-York piyasasındaki başlıca metal fiyatlarının durumu (libre başına dolar senti hesabıyla) aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Binaenaleyh, Avrupa harbi bidayetinden 1941 sonuna kadar bakır fiyatı %20, çinko %80 ve kurşun fiyatı da %28 nisbetinde yükselmiştir.

1942 yılında maliyet fiyatları oldukça yüksek olan müstahsillere prim verilmesi nazarı itibara alınarak Amerika B.D-inde 1941 üstünde istihsal olunan miktar için libre başına bakırın 17 sentten, kurşununun 9 1/4 sentten ve çinkonun 11 sentten

Tarih	Bakır elektro.	Kurşun	Çinko	K A L A Y	
				New-York	Londra
1938 en yüksek	11,25	5,15	5,05	46,75	217 1/2
„ » aşağı	9,00	4,00	4,00	35,00	153 1/4
1939 „ yüksek	12,50	5,50	6,50	75,00	272
„ „ aşağı	10,00	4,75	4,50	45,00	208 3/4
1940 „ yüksek	12,50	5,80	7,25	58,00	290 1/4
„ „ aşağı	10,50	4,75	5,50	44,75	231 1/2
1941 „ yüksek	12,00	5,85	8,25	55,00	282 1/2
„ „ aşağı	12,00	5,50	7,25	50,10	255
3. 1.1941	12,00	5,50	7,25	50,10	256 1/2
30. 6.1941	12,00	5,85	7,25	52,75	256
30. 9.1941	12,00	5,85	7,25	52,00	256
5.12.1941	12,00	5,85	8,25	52,00	257
12.12.1942	12,00	5,85	8,25	52,00	258
30.12.1942	12,00	5,85	8,25	52,00	259 1/2

mubayaa edileceği bildirilmiştir. Bu teşvik tedbiri sayesinde istihsalâtın %20 ilâ %30 arasında artırılması beklenmektedir.

ALTIN VE GÜMÜŞ :

1941 altın istihsalâtı Londradaki altın madenleri birliği tarafından 41 milyon onz olarak tahmin edilmektedir. 1940 yılındaki altın istihsalâtı 40,9 milyon onzu bulması nazarı itibara alınır 1941 senesinde 100.000 onz raddelerinde yeni bir artış dikkate şayandır. Demek ki, son beş sene zarfında dünya altın istihsalâtı 8 milyon onz veya %25 nisbetinde bir tezeyüt kaydetmiştir. Bilhassa Cenubî Afrika İttihadının altın istihsalâtı yeni ilerlemeler göstermiştir. Buna mukabil, Amerika B.D-inin altın istihsalâtı gecen senelere nazaran azalmıştır. Cenubî Afrika İttihadının dünya altın istihsalâtındaki hissesi son 3-4 sene zarfında %32 den %35,1-e çıkmıştır. Aynı zamanda İngiltere müstemleke ve dominyonlarının altın istihsalatının dünya yekûnundaki hissesi %47,4 den %59-a yükselmiştir. Maamafih bir kaç sene evvel İngiltere dünya altın istihsalatının %69,5-ini kontrolü altmda bulundurmaktadı idi.

Transvaalin 1941 altın istihsalâtı 1940 yılına nazaran 702.943 onz bir tezeyüt kaydetmiş ve 14.386.361 onzu bulmuştur. Bu miktar 1931 yılı istihsalâtından 4 milyon onz fazladır. 1941 altın cevheri istihsalâtı 67.255.450 tonu bulmuş ve 1940 yılına nazaran 2.740.100 ton artmıştır. Gecen sene istihsal olunan altının değerı 117 milyon sterline yaklaşmıştır (116.978.499 sterlidir) ve 1940 yılına nazaran 2.770.946 sterlin fazladır.

Buna mukabil Amerika B.D-inin 1941 altın istihsalâtı 1940 yılına nazaran cüzi bir azalış kaydetmiştir. Kanada eylül 1941 ayı ile nihayetlenen son bir sene içinde 3.175.922 onz altın ve 555.940 onz gümüş istihsalâtı yapmıştır. Bunların kıymeti 222,5 milyon doları bulmuştur.

Hollanda Hindistanın 1941 altın istihsalâtı 3000 kilograma yaklaşmışken, gümüş istihsalâtı 46.847 kg-ı bulmuştur.

Amerika B.D-inde toplanan gümüş stokunun oldukça mühim miktarı bulması karşısında bazı sanayi branşlarında nikel yerine gümüşün kullanılması düşünölmektedir. İlk emirde hazineden 100.000 onz gümüşün piyasaya çıkarılması kararlaştırılmıştır. Bu miktardan hafif sanayi fabrikaları için 75.000 onzu ayrılmıştır.

Dünya gümüş müstahsilleri arasında başlıca rol oynamakta devam eden Meksika'dan Amerika B.D-ine her sene büyük miktarda gümüş ithal olunmaktadır. Avrupaya olan gümüş ithalâtının harb yüzünden güçlenmesi üzerine Meksika gümüş endüstrisinin malî tarafı tedricen Amerika B.D-i nüfuzu altına girmektedir.

Amerika B.D-inde 1941 de altın onz başına 35 ilâ 35,5 dolar üzerinden muamele görmüşken, Londrada onzu 168 şilin sevivesini muhafaza etmiştir. Londrada külçe gümüş 23 1/2 ve safi gümüş ise 25 1/4 ilâ 25 3/4 arasında satılmıştır.

DEMİR VE ÇELİK :

İron Age dergisine göre Amerika B.D-inin 1940 yılında ham çelik istihsalâtı

66.981.662 tonu tutmuşken, 1941 yılında 82.927.558 tona çıkmıştır. Çelik endüstrisi son aylar zarfında kapasitesinin %98,3-ü ile çalışmıştır. 1940 ve 1941 yılının münferit aylarına isabet eden çelik istihsalâtı berveçhiâtîdir (ton hesabıyla).

A y l a r	1940	1941
İkinci kânun	5.764.723	6.928.085
Şubat	4.525.797	6.237.900
Mart	4.389.183	7.131.641
Nisan	4.100.474	6.756.949
Mayıs	4.967.782	7.053.238
Haziran	5.657.443	6.800.730
Temmuz	5.724.625	6.821.682
Ağustos	6.186.383	7.000.957
Eylül	6.056.246	6.819.706
Birinci teşrin	6.644.542	7.242.683
İkinci teşrin	6.469.107	6.969.987
Birinci kânun	6.495.357	7.164.000
Yekûn	66.981.662	82.927.558

1941 istihsalâtının takriben 5,6 milyon tonu Bessemer çeliği ve 2,92 milyon tonu elektrik fırınlarında imal olunan çeliği teşkil etmiştir. Demek ki 1941 yılı istihsalâtı 1940 yılına nazaran 15.945.896 ton yani %23,8 nisbetinde fazladır. Buna mukabil ağır endüstride kullanılan hurda demir ve çelik miktarı da bahis mevzuu olan seneler zarfında 41.687.000 tondan takriben 52 milyon tona yükselmiştir.

Amerika B.D-inin çelik endüstrisinde 10 milyon tonluk tevsi işine devam olunmuş ve 1942 çelik istihsalâtının 99 milyon tona çıkarılması için ehemmiyetli malî yardımlarda bulunulmuştur.

Memleketin 1941 yılındaki ham demir istihsalâtı da %20,2 nisbetinde yeni bir

tezayütle 51.178.000 tona baliğ olmuştur. Sene sonunda çalışan yüksek fırın sayısı 217-ye çıkmıştır. Çelik istihsalâtını artırmak ve ithalâtı teşvik maksadiyle ecnebi hurda demir ve çelik fiyatları narhdan serbest tutulmuştur. Çelik ihracatı tahdid edilmiş: Cenubî Afrika ittihadına olan ithalât normalin %20-sine indirilmiş. İspanya ve Portekize olan ithalât tamamen durdurulmuştur. Kanadaya olan hurda demir ve çelik ithalâtı ay başına 12.000 ton olarak tahdid edilmiştir.

Silâh çeliği istihsalâtı her ay için asgarî 240.000 ton olarak tesbit edilmiş ve bu miktardan 40.000 tonunun İngiltereye ithaline müsaade verilmiştir. Eylül ortalarından itibaren İngiltereye olan hurda demir ve çelik ithalâtı da asgarî miktara indirilmiştir.

Pasifik harbi ve Amerika B.D-inin silâhlanmasına verilen hız dolayısıyla son zamanlarda demir ve çelik endüstrisine gelen siparişlerin %80-i silâh, cepane ve millî müdafaa malzemesi teşkil etmektedir.

Brezilya demir ve çelik endüstrisinde de yeni bir kalkınma dikkate şayandır. 1940 yılının ilk 9 ayında 16.358 ton demir ve çelik ihracatı yapan Brezilya 1941-in aynı devresinde 46.410 ton demir ve çelik ihraç etmiştir. Şili ve Arjantin hükümetleri memleket demir endüstrisinin tevsi için mühim tedbirler almışlardır. Umumiyetle, harb ve seyrüseferin emniyetsizliği bütün ülkelerde yerli demir endüstrisinin tesisine veya inkişafına sebep olmuştur.

Japonya, demir ve çelik endüstrisinin tevsi plânı icaplarına göre Mancuko ve şimalî Cindeki demir cevheri madenlerinde istihsalâtın artırılması için gereken ted-

birleri almış ve mühim miktarda yeni tahsisat kabul etmiştir. 1941 yılında cem'an 10 milyon ton cevher istihsal ve kısmen ithal olunmuştur.

Almanyanın emrine geçen demir yataklan 1938 senesine nazaran tam bir misli tezayüt kaydetmiştir. Gerek Ruhr havzasında, gerekse Silezyadaki endüstrinin kalınması için harb esirlerinden maada mücavir ülkelerden yüz binlerce işçi celbedilmiştir.

Buna mukabil İspanyanın demir ve çelik endüstrisi, malzeme ve makina noksanlığı yüzünden, 1941 yılında tam kapasitesi ile çalışmamıştır. 1940 yılında 581.300 ton ham demir istihsal olunmuşken, 1941 istihsalâtı 530.000 tonu tutmuş ve %8,9 nisbetinde azalmıştır. Çelik istihsalâtı da 781.700 tondan 685.000 tona inmiştir.

İşçi ücretlerinin yükselmesi ve malzeme tedarikinin güçleşmesi karşısında bütün dünyada demir ve çelik fiyatları 1941 yılı zarfında bir kaç defa zam görmüştür. İngilterede son bir yıl zarfında demir cevheri (hematit) ton başına 26 1/4 şilinden 27 2/3 şiline yükselmiştir. Amerika B.D-inde de hurda demire ton başına 2,,75 ilâ 3,50 dolar bir zam yapılmıştır. Ham demir Bermingham. No 2-19,38- sterline çıkmıştır.

ALÜMİNYUM :

Mecmuamızın geçen 1/26 sayısında dünya alümiyum endüstrisinin tarihçesi ile münferit memleketlerin umum istihsalâtındaki hisseleri hakkında kısaca malûmat verilmişti. Şimdi cihan harbi bidayetinden itibaren madenciliğin bu branşında alınmış olan müteaddit tedbirlerle başlıca memleketlerin 1941 yılındaki alümiyum durumlarını gözden geçirmeği faydalı buluyoruz. Dünya alümiyum müstahsil ve müstehlikleri arasında başlıca üç memleket ön sırada gelir. Tayyare ve hafif makina ve alât imalinde kullanılan alümiyum demir ve çelik olmayan metal ihtiyacının %23-ünü temin etmektedir. Alümiyum istihlâki Almanyada nüfus başına 1,95 kg-ı Amerika B. D-inde 1,19 ve İngilterede 1.06 kg-ı tutar.

Orta ve doğu cenubî Avrupa geniş ve gayet zengin boksit yataklarına maliktir. Bundan dolayı Almanya son senelerde alümiyum istihsalâtını yılda 450-500 bin tona çıkarmağa muvaffak olmuştur. Amerika B.D-inin başlıca boksit zuhuratı Kansas, Alabama ve Georgia bölgesinde olup 1941 alümiyum 600 milyon libreyi yani takriben 450.000 tonu bulmuştur. Buna mukabil memleketin senevi ihtiyacı 1.400 milyon libre tahmin olunur. Alümiyum istihsalâtının teşviki maksadiyle 1941 sonlarına doğru fiyatlara libre başına 1 sent zam yapılmış ve alümiyumun libresi (yani 453,6 gramı) 9 sente çıkarılmıştır. Aynı zamanda tevsi faaliyeti için bol kredi tevziine başlanılmıştır.

Kanada 1941 yılında 120.000 ton alümiyum istihsal etmiştir. Amerika B.D-i tarafından tahsis olunan 25 milyon dolarlık bir kredi sayesinde alümiyum endüstrisinin yıllık kapasitesi yükseltilmek üzere.

Amerika B.D-i ve Kanada son seneler zarfında mühim miktarda boksit cevherini Hollanda Hindistanından ithal etmekte idiler. Uzak Doğudaki harb ve Japonlar

tarafından bu adaların işgali boksit ithalâtını sekteye uğratmıştır. Bundan dolayı Amerika B.D-inde boksit tedariki güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Buna mukabil Fransa, Macaristan ve Romanya gibi boksit yatakları zengin memleketlerde çinko, bakır yerine alüminyum ikame etmeğe başlamıştır. Cenubi Amerika memleketlerinde* de alüminyum endüstrisi tesis edilmekte veya tevsî olunmakta devam etmiştir. Brezilya hükümeti alüminyum endüstrisinin tevsii için 20 milyon milrayis tahsis etmiştir.

Alüminyuma olan talebin çoğalmasi fiyatların oldukça yükselmesine sebebiyet vermiştir. Alüminyum fiyatı 1941 sonunda Amerika B.D-in tonu 110 sterlinden ve Almanyada beher 100 kilogramı 127 rayhsmarktan muamele görmüştür.

MADEN KÖMÜRÜ :

Muharip devletler tarafından maden kömürü istihsalâtına ait istatistiki rakamlar neşredilmemekle beraber, dünya kömür sanayiinde harb yüzünden bir kalkınma dikkate şayandır: Cenevredeki Milletler Cemiyeti ve diğer Avrupa matbuatından alınan malûmata göre aşağıdaki cetvelde ismi geçen 11 memleketin taşkömür istihsalâtı son iki yıl zarfında 51.742.000 ton yani %6,1 nisbetinde bir artışla 848 milyon tondan 899,9 milyon tona baliğ olmuştur.

Millî müdafaa endüstrisine hız verilmesi, harp filolarının seferber vaziyeti, petrolce fakir memleketlerde sentetik benzin istihsalâtı ile nakliyat vasıtalarının kömür jeneratörleri ile çalıştırılması taşkömür sarfiyatını fevkalâde artırmıştır. Bundan dolayı ekseri memleketlerde taşkömür, linyit ve turb istihsalâtının yükseltilmesi için çeşitli tedbirler alınmıştır. Hatta ingiltere ve Balkanlarda iş mükellefiyeti, taşkömür ocaklarında çalışanların askerlikten muafiyeti, işçilerin çalıştığı madenlere biriktirilmesi, tatilsiz çalışanlara ücret harici prim ve mükâfatlar tediyesi, mesai saatlarının uzatılması gibi çarelere başvurulmuştur. Aynı zamanda hususî eşhas ve müesseselerin taşkömür sarfiyatı tahdide tâbi tutulmuş, maden kömürü satışında vesika usulüne geçilmiştir. Avrupanın taşkömürce en zengin memleketi olan İngilterede bile taşkömür satışı ayda aile başına 1 tona indirilmiş, tren seyrüseferleri azaltılmış ve mahrukat tasarrufuna ait propaganda faaliyeti artırılmıştır. Taskömürce fakir memleketlerde linyit ve turb istihsalâtına hız verilmiş ve arama sondajları için hükümetçe malî yardım sistemine geçilmiştir. Aynı zamanda Amerika B.D-i ve Rumanva gibi tabîi (metan) gazı mebzul miktarda mevcut memleketlerde endüstride mahrukat olarak kok yerine tabîi gaz yakılması için tesisatta değişiklikler yapılmada başlamıştır. Ekseri memleketlerde taşkömür ve linyit ocakları devletleştirilmiş veya hükümet makamlarının sıkı kontrolü altına alınmıştır. Maden kömürü tevzi ve satış müesseseleri tesis olunarak istihlâk isinin hükûbetçe tanzimi yoluna girilmiştir. Maden kömürü endüstrisinin teşkilâtlandırılmasına (rasvonnelleştirilmesine) muvazi bir şekilde işçi meselesi de ciddî olarak ele alınmış, talim-terbiye, sıhî slâhat hayat sevivesinin yükseltilmesi, madencilerin sosval sigortava tâbi tutulması gibi tedbirlere fazla ehemmiyet verilmece başlanmıştır. Neticede dünya memleketlerinin büyük bir kısmında maden kömürü istihsalâtı yeni bir gelişme kaydetmiştir.

Bazı memleketlerin 1940 ve 1941 yıllarında maden kömürü istihsalâtı (1000 ton hesabiyle) aşağıdaki tebeddülü göstermiştir.

Memleketler	1 9 4 0		1 9 4 1	
	TaşkömUr	Linyit	TaşkömUr	Linyit
Amerika B. D-i	457.806	2.900	507.868	3.100
Avustralya	13.551	3.710	14.600	3.950
Belçika	25.608	—	27.618	—
Cenubi Afrika İttihadı	17.160	—	18.705	—
Hindistan	26.496	—	26.940	—
Hollanda Hindistanı	1.781	—	1.800	—
Hindi Çini	2.896	—	2.627	—
İngiltere	225.000	—	220.000	—
İspanya	8.849	568	8.692	819
Kanada	12.384	3.240	12.630	3.642
Japonya	55.000	—	56.500	—
Şili	2.004	—	1.887	—

Müstahsil ülkelerin taşkömür sarf iy a tındaki artış ve harb yüzünden iktisadî ve ticarî münasebetlerin güçleşmesi karşısında linyit istihsalâtına da büyük bir önem verilmeğe başlamıştır. Cihan harbine kadar nisbeten ucuz fiyatla kolayca taşkömür ithal eden memleketler, kendi topraklarındaki linyit, turb, şistler gibi yakıcı zuhurlardan azamî istifade tedbirlerini alarak mahrukat ihtiyacını dahilde temin çarelerine baş vurmuşlardır.

Balkanlarda linyit istihsalâtına yeni bir hız verilmiş ve linyit ocaklarının tevsiî işine faal bir şekilde devam olunmuştur. 1940 yılında 2.004.000 ton linyit istihsal eden Bulgaristan, 1941 yılı zarfında istihsalâtını %37 nisbetinde artırarak 2.760.000 tona iblâğ etmiştir. Kumanyanın 1940 yılında 2.388.000 tonu bulan linyit istihsalâtı 1941 yılında 2,5 milyon tona çıkmıştır. Yunanistanda linyit endüstrisi ve satışı hükümet kontrolüne tâbi tutulmuş ve istihsalâtın artırılması için mühim tedbirler alınmıştır.

Macaristan linyit sanayiinde de yeni bir gelişme kaydedilmiş ve 1940 yılında 10,3 milyon tonu bulan linyit istihsalâtı 1941 de 11 milyon tona yaklaşmıştır. İtalyanın 1941 linyit istihsalâtı ise 4 milyon tona çıkmıştır.

Son cihan harbi, bilhassa, turb sanayiinin kalkınmasına sebep olmuştur. 1939/40 senesinin kış sonuna kadar İngiltereden taşkömür ve kok ithal eden İskandinavya memleketleri ile Fransaya olan ithalât Alman nüfuzunun yayılması ile, durmuştur. Almanyadan ithal olunan maden kömürü memleket ihtiyacını karşılamağa kâfi gelmemesi üzerine, Danimarka, Norveç, Finlandiya ve Fransada mebzul miktarda mevcut bulunan turb yataklarının işletilmesine hız verilmiştir.

1938 yılında 400.000 ton turb istihsal eden Danimarka, 1940 yılında istihsalâtını 2,5 milyon tona çıkarmıştır. 1941 yılında alınan isabetli tedbirler neticesinde memleketin turb istihsalâtı 1940 yılına nazaran %80 nisbetinde yeni bir artış kaydederek 4,5 milyon tonu aşmıştır. Bu miktardan 2,5 milyon tonu Jutland bölgesine isabet etmiştir.

Norveçin turb istihsalâtı 1940 yılında 1,46 milyon metre mikâbı tutmuştur. 1941 yılında %33,6 nisbetinde bir artış kaydedilmiş ve istihsal olunan turb miktarı

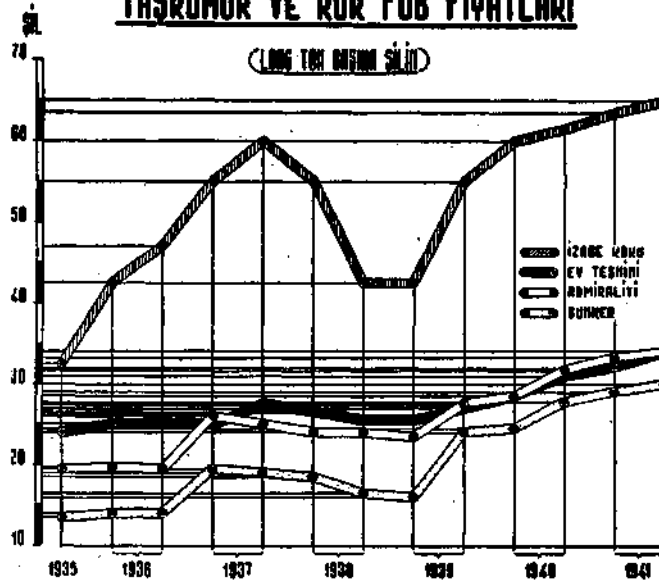
1,95 milyon metre mikâba çıkmıştır. Turb imraratı istihsalâtın %95 ini teşkil etmiştir. 1941 sonunda memleketin 66 mahalinde makina usulü ile turb istihsal olunmuştur. Halden ve Elverum'da ild turb briketi fabrikası tam kapasiteleri ile çalışmıştır. 1941 yılında istihsal olunan turbun kıymeti 22 milyon kurona baliğ olmuştur. Turb briketleri ve teshinatı, elektrik santralleri ve diğer sanayide de kullanılmaya başlanmıştır.

Finlândiyada 1940 yılı zarfında 30.000 ton yerine 1941 senesi 20 milyon Fmk. kıymetinde 100.000 ton turb istihsal olunmuştur.

Turb ihtiyatı 4 ilâ 5 milyar ton arasında tahmin olunan Fransada bu cines madenî mahrukatin istihsalâtını teşvik maksadiyle "Syndicat general des Turbieres de France" teşkil edilmiş ve 1941 yılında 70.000 ton turb iç pazarlara imrar olunmuştur. 1942 yılında yalnız Briere bölgesinde 100.000 ton trubun istihsal beklenilmektedir. Kurutulmuş turb %25 nisbetinde su ihtiva ettiğinden harurî kuvveti kg. başına takriben 3000 kaloriyi bulur ve aşağı yukarı odun derecesine muadildir. Turbdan imal olunan briketin su tenoru %12-14 nisbetinde olması nazarı itibara alınırsa kalori derecesi 4800 ilâ 5000-e çıkar. Turbu linyitle karıştırarak imal olunan briketin harurî kuvveti 5600 dür ve jeneratörle işleyen taşıma vasıtalarında kullanılır.

1941 yılında maden kömürü ve turb fiyatları bütün dünyada yeni bir yükseliş kaydetmiştir. İngilterede âlâ nevi ev teshini Lancashire kömürü 1941 bidayetinden sonuna kadar olan müddet zarfında ton başına 33 şil. 7 pensten 37 şil. 5 pense, ant-rasit 39 şilinden 45 şiline ve izabe koku 40,5 şilinden 44,75 şiline çıkmıştır. Fran-

1935-41 YILLARI ORTASI VE SONLARINDA İNGİLTEREDE TAŞKÖMÜR VE KOK FOB FİYATLARI

sada endüstri kömürü 33 franktan 41 frs-a yükselmiştir. Bulgaristanda maden kömürü fiyatlarına 1.11.41 tarihinde ton başına 60 ilâ 70 leva bir zam yapılmıştı. Bundan dolayı birinci nevi kömürden tonu 695 den 765 levaya ve ikinci nevi fiyatı 615 den 675 levaya çıkmıştır. Macaristanda 26.4.41 tarihinde maden kömürü fiyatlarına bir zam yapılmışken, 5.2.42 tarih ve 52800 sayılı bir emirname ile kömür fiyatları %15 ilâ %20 nisbetinde yemden yükseltilmiştir.

PETROL :

Modern millî müdafaanın belkemiği rolünü oynayan petrol ve benzin istihsalâtı 1940 yılında 296 milyon tonu bulmuşken 1941 senesinde takriben %3 nisbetinde artarak 310 milyon tona yaklaşmıştır. Dünya petrol istihsalâtının %77-si Amerika kıt'ası tarafından temin olunduğu halde ancak %3-ü Avrupa kıt'asına isabet eder. Afrikanın petrol istihsalâtı yeni işletme devrinde olduğundan dünya istihsal yekûnundaki hissesi de nisbeten cüzidir. Buna mukabil Asya kıt'ası umum yekûnda takriben %18 nisbetinde hissedardır.

Hazer senelerinde 19 milyon' ton petrol sarfeden Avrupanın umum petrol istihsalâtı 10 milyon ton raddelerindedir. Başlıca petrol müstahsili Kumanya dünya petrol istihsalâtında ancak %2 nisbetinde hissedar olup, 1937 yılından itibaren git-tikçe daha az istihsal yapmaktadır. 1940 yılında 5,8 milyon ton mukabili 1941 de takriben 5,3 milyon ton ham petrol istihsal etmiştir. Kumanya iktisat nazırı Marines ku'nun yeni bir raporuna göre memleketin petrol istihsalâtında bazı İslâhat yapılmış ve 1941 sonlarına doğru yeni bir ilerleme kaydedilmiştir. Kumanya petrol istihsalâtını artırmak için yeni bir çalışma plânı kabul etmiş ve 1941 yılı zarfında cem'an 787.000 kademe derinliğinde 165 kuyu açmıştır. 29 yeni açılan prodüktif kuyudan 2,2 milyon varil (7 varil = 1 tondur) istihsal artışı beklenilmektedir.

Polonya, Macaristan, Slovakya ve Arnavutluk petrol sahalarında da tevsi plânları üzerinde çalışılmağa girişilmiştir. Avrupa petrol sahalarının ıslâhı ve istihsalâtın artırılması maksadiyle Almanyada 500 milyon rayhsmark sermayeli Kontinental Petrol A. Ş-ti tesis olunmuştur. Aynı zamanda maden kömürü ve bitümlü şistlerden sun'î petrol istihsali işine hız verilmiştir. Yalnız Almanyanın terkibi petrol fabrikaları senevi 3 milyon tona yakın benzin ve motorin istihsal etmektedirler.

İtalya, Arnavutluktaki petrol istihsalâtının tevsi maksadiyle 80 milyon lirezlik tahsisat kabul etmiş ve yeni sahalarda sondaj faaliyetine başlamıştır. Arnavutluğun 1941 petrol istihsalâtı 200.000 tona yaklaşmıştır.

Macaristan hükümeti Yugoslavyadan ilhak olunan mıntakalarda petrol arama için jeolojik ekipler teşkil ederek sondaj faaliyetine başlamışlar. Wintershall civarında keşfolunan petrol zuhuru ümitbahş neticeler vermiş ve buradaki petrolün tahlili Lispe petrolüne nazaran daha iyi ve ağır olduğunu göstermiştir. Plânlı çalışma ne-

ticesinde Macaristanın 1941 yılı petrol is istihsalâtı 1940 yılına nazaran %5 nisbetinde artarak 325.000 tona baliğ olmuştur.

isveç'in cenub bölgelerindeki petrol arama faaliyeti hummalı bir şekilde idame ettirilmektedir. 1200 metreye kadar indirilen birinci kuyudan henüz müsbet bir netice elde edilmemişse de, yaz aylarında sondaj faaliyetine yeni bir hız verilecektir. Buna mukabil bitümlü .şistlerden petrol istihsaline büyük bir önem verilmektedir. Kvanrtrop civarındaki terkibi petrol fabrikasının inşası bitmek üzeredir. Buradaki tesisat Kinnekulle fabrikasına nazaran bir misli büyüktür ve memleketin ihtiyacını %70 nisbetinde temin edebilecektir. Kvanrtrop fabrikasının senevi kapasitesi 30.000 ton petrol müştakları teşkil edecektir.

isviçre'de petrol ve tabiî gaz aramasına devam olunmaktadır. Genf kantonunda petrolü kumun ve cenubi Tessindeki bitümlü şistlerin işletilmesi karar altına alınmıştır. Aynı zamanda muhtelif asfalt yataklarından zift istihsalı düşünülmektedir.

Bütün Avrupa memleketlerinde petrol müştaklarının azamî tasarrufu tedbirleri alınmış, otomobil seyrüseferi tahdid edilmiş ve gazyağı ile benzin satışları vesika usulüne tâbi tutulmuştur. Aynı zamanda kömür, linyit ve odun talaşı ile isleyen jeneratörlü taşıma vasıtalarının artırılması kararlaştırılmıştır. Bazı memleketlerde petrol ve benzin yerine tabiî gaz (metan) dan istifade çarelerine başvurulmuştur. İtalya ve Kumanyada tabiî gaz fabrikalarda taşkömür, kok ve motorin yerine kullanılmaktadır.

Dünya petrol istihsalâtının %60-62 sini temin eden *Amerika B.D-i* 1941 bidayetinde her muntaka için petrol istihsalâtı miktarını tesbit ve tahdid usulüne geçmiş ise de 1941 ortalarından itibaren istihsalâtın artırılması için yeni tedbirler almağa başlamıştır. Neticede ağustos istihsalâtı temmuz ayına nazaran %20 nisbetinde artmıştır. Bundan dolayı 1941-in ilk aylarında 1940 yılına nazaran azalmağa yüz tutan petrol istihsalâtı sene sonuna doğru oldukça bir artış kaydetmiştir.

Amerika B.D.-inin ham petrol istihsalâtı 1940 yılına nazaran yeni bir tezeyütle takriben 190 milyon tona yaklaşmıştır. Bilhassa benzin istihsalâtını çoğaltmak maksadiyle yeni tasfiyehanelerin tesisi ve eskilerin tevsii işine ehemmiyet verilerek benzin imraratının 1-2 misli çoğalması istimaketinde önemli tedbirler alınmıştır. Amerika B.D.-inin her ihtimale karşı harbe hazırlanması ve diğer taraftan İngiltere ile Sovyet Rusyaya gönderilen tayyare benzininin aylık miktarı 120.000 tonu aşması petrol sahasında bazı zecrî tedbirlerin alınmasına sebep olmuştur. 16.10.41 tarihinden itibaren petrol ve müştakları ilk sırada millî müdafaa ihtiyacını temin maddeleri listesine ithal edilmiş ve istihsal, stoklar, tevziat ve satış meseleleri Priorite dairesi ile İstihsalât kurumu (O.P.M.) kontroluna tâbi tutulmuştur. Aynı zamanda Petrol Koordinasyon bürosu tesis edilerek bütün istihsal, satış ve fiyat meselelerinin hükümetçe tanzimi kararlaştırılmıştır. Tayyare benzini (%100 oktan) istihsalı son bir yıl içinde %45 nisbetinde artırılmış ve 1942 bidayetinde günde 100.000 varile çıkarılmıştır.

Amerika B.D-inin ham petrol ihracatı 1941 şubatında 1,34 milyon varili bulmuşken mayıs ayında 4,34 milyon varile çıkmış ve ağustosta yine azalarak 3,28 milyon varile inmiştir.

Memleketin ham petrol stoku 1.12.41 günü 242.884.000 varili bulmuş ve 1940 yılının aynı tarihine nazaran 928.000 varil artmıştır. Sene sonuna doğru benzin stoku ise 86.356.000 varili tutmuştur. Her gün 3,95 milyon varil petrol tasfiyeye tâbi tutulmuştur. Halbuki 1940 sonunda tasfiyehanelerden geçen yevmi petrol miktarı ancak 3,46 milyon varildi.

Dünya petrol müstahsilleri arasında ikinci yeri tutan Sovyet Rusyanın 1941 yılı petrol istihsalâtı 1940 yılına nazaran aşağı yukarı %3 nisbetinde artarak takriben 35 milyon tona baliğ olmuştur. Bilhassa Ural ile Volga arasındaki İşimbay petrol sahasının istihsal artışı dikkate şayandır. Maamafih cenubî Rusyadaki mühim tasfiyehanelerin faaliyeti harb yüzünden sekteye uğraması neticesinde son zamanlarda mühim miktarda tayyare benzini Amerika B.D-inden ithal olunmuştur.

Cihan harbi ve Pasifik ile Atlantik okyanuslarındaki seyrüseferin emniyetsizliği petrol istihsalâtının büyük bir kısmını ihraç eden cenubî Amerika memleketleri için mühim bir darbe teşkil etmiştir. Dünya petrol müstahsilleri arasında üçüncü mevki tutan ve 1941 yılında 34.245.000 ton ham petrol istihsal eden Venezuelanın umum ihracatında petrol %93,3 tutuyordu. Kolombiyanın döviz kaynağı olan ihraçat maddeleri arasında petrol dörtte birini tutuyordu.

Senevi 2 milyon tona yakın ham petrol istihsal eden Peru memleketi de istihsalâtın büyük bir kısmını Avrupaya ithal etmekte idi. Avrupa ve Asya piyasasının ziyayı cenubî Amerika petrol müstahsili memleketlerinde yeni bir malî buhran tevhit etmiştir. Venezuela ham petrolün büyük bir kısmı Aruba ve Kuraçao'da tasfiye edilmesi de Japonyanın harbe girmesiyle yeni bir güçlkle karşılaşmıştır.

Bundan dolayı cenubî Amerika memleketlerinin 1941 petrol ihracatları 1940 yılına nazaran %20-25 nisbetinde azalmıştır. Malî bir yardım siyasetini takib eden Amerika B.D-i 1941 yılı zarfında cenubî Amerikadan 11 milyon ton miktarda ham petrol ithal etmesine rağmen son zamanlarda Venezuela, Kolombiya gibi memleketlerin petrol stokları oldukça çoğalmıştır.

Bu vesile ile Amerika B.D-inin 1940 ortalarından itibaren takib ettiği petrol siyasetini kısaca gözden geçirelim 1940 sonlarına kadar Japonyaya olan petrol ithalâtı aşağı yukarı normal vaziyetini muhafaza etmişken 1941 bidayetinde Japonyaya olan petrol müştakları ithalâtı %50 nisbetinde azaltılmış, cenubî Amerika memleketleri ile Hollanda Hindistanının fazla petrol stokları Amerika B.D-i tarafından mubayaa edilmeğe başlanmıştır. Aynı zamanda tayyare benzini ve bunun için lüzumlu petrol müştaklarının Japonyaya ithali yasak edilmiştir. Meksika ile Amerika B.D-i arasında 1938 senesindenberi devam eden petrol itilâfından faydalanarak, Japonya, Meksikadan petrol ithalâtına hız vermiştir. Aynı zamanda Sahalin ve Formoza adasındaki petrol istihsalâtını artırarak Japonya yeni stoklar teşkiline muvaffak olmuştur. Formoza adasının petrol istihsalâtı 1941 de 1 milyon tona çıkmıştır. Japonyanın petrol işletmeleri İmparatorluk Petrol A. Ş-ti elinde birleştirilmiş, ithalât teşkilâtı vücade getirilmiş, petrol sarfiyatı hükümet kontroluna tâbi tutulmuş ve tasfiyehanelere açılan krediler artırılmıştır.

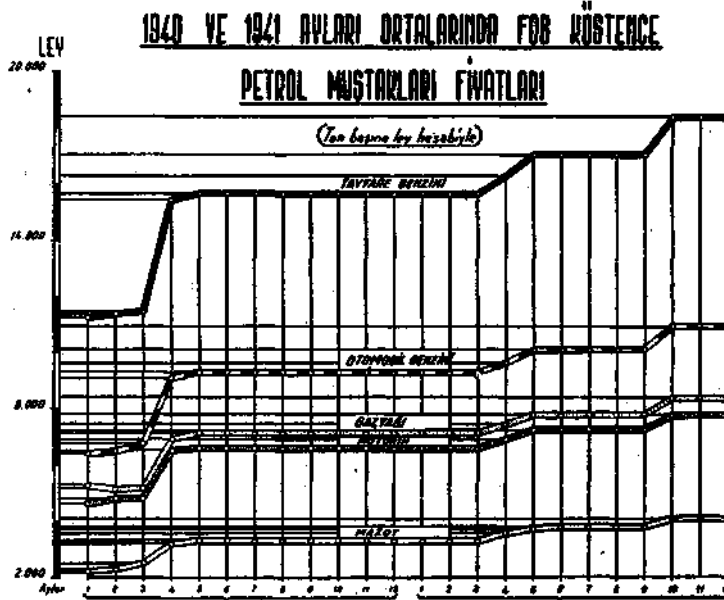
Amerika B.D-i ile Japonya arasında senelerdenberi süren iktisadî çekişme nihayet 8.12.41 tarihinde siyasî bir mücadele halini almıştır. Bu mücadele neticesinde senevî 8,5 milyon ton ham petrol istihsal eden Hollanda Hindistanı Japonlar tarafından işgal olunmuştur. Hollanda Hindistanı ile Borneo adasının şimalindeki İngiltereye ait Saravak ve Bruneı petrol sahalarının 1938-1940 yıllarındaki petrol istihsalâtı (ton hesabıyla) aşağıdaki miktarda bulunmuştur.

Adaların ismi	1933	1939	1940
Borneo			
Hol. kısmı	1.719.783	1.680.377	1.662.718
İng. Saravak	200.126	171.322	168.475
İng. Bruneı	707.128	768.320	764.006
Sumatra	2.627.032	2.620.019	2.595.199
Cava	4.662.836	5.320.320	5.172.209
Malaka ve diğer	933.595	842.237	836.982
Malaka ve diğer	81.560	107.047	93.569
Yekûn	8.305.023	8.889.623	8.697.759

Son haberlere göre senevî 1,1 milyon ton ham petrol istihsal eden Birmanyanın petrol sahası da Japonların tehdidi altında bulunmaktadır.

Bu sahalardaki petrol işletmeleri ile tasfiyehaneleri kısmen tahrib olunmuşken, İran ve Irak petrollerinde de ihracatın güçleşmesi yüzünden 1940 yılına nazaran oldukça bir azalış kaydedilmiştir. Buna mukabil Mısırın petrol istihsalâtı 1941 yılında yeni bir rekor miktara çıkarak 1,1 milyon tonu bulmuştur.

Petrol müşterileri fiyatlarına gelince Amerika B.D-inde son zamanlarda yeni bir zam yapılmıştır. Benzin galon başına 64/66 ve 57/8-6 1/4, motorin 6 sente çıkarılmıştır. Buna mukabil gazyağı, gazolin ve mazot fiyatları eski seviyelerini muhafaza etmiştir.

Kumanyada ihracat fiyatları ton başına 73 oktanlı tayyare benzini 18.424 ley, hafif benzin 11.042 ve ağır benzin 9.577 leydır. Gazyağı fiyatı 8.428 ley iken mazot ton başına 4.073 leyden satılmıştır.

İngilterede makina yağı (açık renkte) ton başına 25 ilâ 27 sterlin arasında muamele görmüştür.

M.T.A.